

CLASSICAL TRIPOS PART IA

Thursday 3 June 2004 9 to 12

Paper 3

LATIN TRANSLATION

*Answer **all** questions.*

Sections A and B carry equal weight.

It is important to write good English.

*Answers from **each** Section **must** be written in a separate booklet.*

*Write your **number** (**not** your name) on the cover-sheet of **each** Section booklet.*

**You may not start to read the questions
printed on the subsequent pages of this
question paper until instructed that you
may do so by the Invigilator**

SECTION A

Translate into English:

A1 'non attingo Graecos, quorum non modo libertas, etiam libido impunita: aut si quis aduertit, dictis dicta ultus est, sed maxime solutum et sine obtrectatore fuit prodere de iis quos mors odio aut gratiae exemisset, num enim armatis Cassio et Bruto ac Philippensis campos optinentibus belli ciuili causa populum per contiones incendo? an illi quidem septuagesimum ante annum perempti, quo modo imaginibus suis noscuntur, quas ne uictor quidem aboleuit, sic partem memoriae apud scriptores retinent? suum cuique decus posteritas rependit: nec deerunt, si damnatio ingruit, qui non modo Cassii et Bruti set etiam mei meminerint.' egressus dein senatu uitam abstinentia finiuit, libros per aedilis cremandos censuere patres: set manserunt, occultati et editi, quo magis socordiam eorum inridere libet qui praesenti potentia credunt extingui posse etiam sequentis aevi memoriam, nam contra punitis ingeniis gliscit auctoritas, neque aliud externi reges aut qui eadem saeuitia usi sunt nisi dedecus sibi atque illis gloriam peperere.

TACITUS *Annales* IV 35

A2

interea pauidam uolitans pennata per urbem
nuntia Fama ruit matrisque adlabitur auris
Euryali, at subitus miserae calor ossa reliquit,
excussi manibus radii reuolutaque pensa,
euolat infelix et femineo ululatu
scissa comam muros amens atque agmina cursu
prima petit, non illa uirum, non illa pericli
telorumque memor, caelum dehinc questibus implet:
'hunc ego te, Euryale, aspicio? tune ille senectae
sera meae requies, potuisti linqere solam,
crudelis? nec te sub tanta pericula missum
adfari extremum miserae data copia matri?
heu, terra ignota canibus date praeda Latinis
alitibusque iaces! nec te tua funere mater
produxi pressiuue oculos aut uulnera laui,
ueste tegens tibi quam noctes festina diesque
urgebam, et tela curas solabar anilis,
quo sequar? aut quae nunc artus auulsaque membra
et funus lacerum tellus habet?'

VIRGIL *Aeneid* IX 473-491

A3

si quis erit, qui turpe putet seruire puellae,
 illo conuincar iudice turpis ego.
 sim licet infamis, dum me moderatius urat
 quae Paphon et fluctu pulsa Cythera tenet,
 atque utinam dominae miti quoque praeda fuissem,
 formosae quoniam praeda futurus eram!
 dat facies animos: facie uiolenta Corinna est:
 me miserum! cur est tam bene nota sibi?
 scilicet a speculi sumuntur imagine fastus,
 nec nisi compositam se prius illa uidet.
 non, tibi si facies nimium dat in omnia regni
 (o facies oculos nata tenere meos!),
 collatum idcirco tibi me contemnere debes:
 aptari magnis inferiora licet.
 traditur et nymphe mortalis amore Calypso
 capta recusantem detinuisse uirum:
 creditur aequoream Pthio Nereida regi,
 Egeriam iusto concubuisse Numae:
 Vulcani Venus est, quamuis incude relicta
 turpiter obliquo claudicet ille pede.

OVID *Amores* II 17.1–20

[TURN OVER

SECTION B

Translate into English:

B1 Cicero recalls accusing Catiline in the senate.

tum igitur, his rebus auditis, meministis fieri senatus consultum referente me ne postero die comitia haberentur, ut de his rebus in senatu agere possemus. Itaque postridie frequenti senatu Catilinam excitavi atque eum de his rebus iussi, si quid uellet, quae ad me adlatae essent dicere. Atque ille, ut semper fuit apertissimus, non se purgavit sed indicavit atque induit. Tum enim dixit duo corpora esse rei publicae, unum debile infirmo capite, alterum firmum sine capite: huic, si ita de se meritum esset, caput se uiuo non defuturum. Congemuit senatus frequens neque tamen satis seuerere pro rei indignitate decreuit: nam partim ideo fortes in decernendo non erant, quia nihil timebant, partim, quia *omnia*. Erupit e senatu triumphans gaudio quem omnino uiuum illinc exire non oportuerat, praesertim cum idem ille in eodem ordine paucis diebus ante Catoni, fortissimo uiro, iudicium minitanti ac denuntianti respondisset, si quod esset in suas fortunas incendium excitatum, id se non aqua sed ruina restincturum.

CICERO *Pro Murena* 51

indico (1) betray, give evidence against
debilis, -e weak
minitor, -ari, minitatus threaten

B2

How humans used to live.

necdum res igni scibant tractare, neque uti
pellibus et spoliis corpus montis uestire ferarum,
sed nemora atque cauos montis siluasque colebant,
et frutices inter condebant squalida membra,
uerbera uentorum uitare imbrisque coacti,
nec commune bonum poterant spectare, neque ullis
moribus inter se scibant nec legibus uti,
quod cuique obtulerat praedae fortuna, ferebat
sponte sua sibi quisque ualere et uiuere doctus,
et Venus in siluis iungebat corpora amantum:
conciliabat enim uel mutua quamque cupido,
uel uiolenta uiri uis aque inpensa libido,
uel pretium, glandes atque arbita uel pira lecta,
et manuum mira freti uirtute pedumque
consectabantur siluestria saecla ferarum
missilibus saxis et magno pondere clauae:
multaque uincebant, uitabant pauca latebris,
saetigerisque pares subus siluestria membra
nuda dabant terrae, nocturno tempore capti,
circum se foliis ac frondibus inuoluentes.

LUCRETIVS *De Rerum Natura* v 953–972

inpensus costly, eager
fretus, -a, -um relying on, supported by
claua, -ae club
saetiger, -era, -erum hairy, bristly
sus, suis pig